

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

МІХАЙЛОВ Денис Сергійович

УДК 352: 342.25

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Харків –2024

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті цивільного захисту України.

Науковий керівник: доктор наук з державного управління, професор,
АЖАЖА Марина Андріївна,
Запорізький національний університет,
доцент кафедри менеджменту організацій та
управління проектами.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений працівник освіти України
СИЧЕНКО Віктор Володимирович,
Дніпровська академія неперервної освіти, ректор.

кандидат наук з державного управління
ВАСИЛЕНКО Олександр Ігорович
голова Черкаської районної ради

Захист відбудеться «03» травня 2024 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61024, м. Харків, вул. Лермонтовська, 28, зал засідань (1-й поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94.

Автореферат розісланий «03» квітня 2024 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.А. Мороз

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сьогодні в Україні продовжуються наукові пошуки щодо шляхів оптимізації місцевого самоврядування як одного з найважливіших інституту народовладдя та забезпечення життєдіяльності громадян, що виявляється у здійснюваних реформах і динаміці розвитку, пов'язаного з цим правового регулювання. Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади (2014 р.) детерміновано, що таке реформування зумовлено, з одного боку, упровадженням зазначеного інституту як механізму публічної влади та управління в Україні, що вимагає адаптації його до національної специфіки правової системи й управлінських практик. А з другого – ускладненням і кристалізацією низки проблем, що потребують вирішення на місцевому рівні. Вони пов'язані з урбанізацією, міграційними процесами всередині країни, розвитком інфраструктури й організаційно-управлінських механізмів на місцевому рівні в умовах соціально-економічних і державно-політичних змін. При вирішенні цих проблемних питань необхідним є наукове дослідження наявних закордонних позитивних практик у сфері правового регулювання організації публічної влади на місцевому рівні. Варто відзначити, що через повномасштабну війну проти України врахування відповідних позитивних практик на її теренах є вкрай ускладненим. У той же час, воно є необхідним, оскільки може допомогти впровадити інноваційну систему організаційно-правового регулювання місцевого самоврядування в Україні та завершити реформу децентралізації влади, забезпечивши при цьому соціально-економічний розвиток нашої держави загалом і її регіонів зокрема.

Слід зазначити, що аналіз сучасних підходів до правового регулювання й організації місцевого самоврядування неможливий без вивчення відповідної теоретичної бази й історико-правових основ. Формалізація інституту місцевого самоврядування у межах правового регулювання, як і формування теоретичних поглядів у межах фундаментальної науки щодо особливостей його розвитку мають важливе значення для управлінської практики. Адже вивчення цього взаємного впливу вкрай важливе для забезпечення динаміки розвитку місцевого самоврядування. Вивчення генези інституційних, правових і державноуправлінських форм місцевого самоврядування, у свою чергу, сприяє усуненню протиріч і виробленню чіткого концептуального підходу до розвитку місцевого самоврядування у державі. Істотне значення з урахуванням викладеного мають гармонізація цих форм та елементів місцевого самоврядування, а також визначення векторів його здійснення в межах корпоративної моделі щодо забезпечення права громадян на самоврядування. Це стає особливо актуальним в умовах тенденції укрупнення територіальних громад, що є найбільш пов'язаними із соціально-економічним розвитком місцевого населення.

Специфіка реалізації місцевого самоврядування концептуально розкрита в наукових роботах зарубіжних дослідників М. Ахмада, С. Анга, М. Вишнівського, Х. Волмана, Дж. Ву, К. Гейма, Р. Гнейста, Дж. Грехема,

Дж. Ерлінгссона, Д. Єжевського, Д. Каневале, С. Кастальдо, Е. Клеменса, І. Копріци, А. Коулсона, А. Кумара, Дж. Лайонса, Е.-Дж. Лі, А. Лінстром, У. Макензі, У. Мубашера, Дж. Мілля, У. Оджерса, Р. Охти, Дж. Панейко, С. Рейнольдса, Р. Розе, А. Санктона, Дж. Селлерса, Г. Стокера, С. Тіндала, Х. Убелса, А. Фабіана, С. Фалінського, Т. Ховарса, Дж. Чена, Дж. Чендлера, Л. Швінціцкі, Л. Штейна, К. Янга та ін.

Науково-теоретичні та методологічні аспекти розвитку місцевого самоврядування неодноразово досліджувалися в працях вітчизняних учених М. Ажажи, Л. Антонової, В. Бакуменка, С. Білої, С. Беляя, Є. Бородіна, В. Бульби, В. Віліжінського, С. Газарян, В. Гриньової, О. Громико, І. Дегтярєвої, С. Домбровської, І. Драгана, І. Дудінської, В. Зайчук, О. Коротич, О. Крутій, О. Крюкова, В. Кутькова, Ю. Куца, М. Латиніна, М. Лахижи, І. Лененко, С. Майстра, В. Мамонової, А. Маринів, Г. Мінаєвої, Н. Мельтюхової, О. Мочкова, В. Новікова, В. Овчаренко, Г. Ортіної, Н. Подольчак, М. Попова, Л. Приходченко, О. Радченка, О. Слобожанної, Л. Соблченко, А. Ставнійчук, О. Сушинського та ін. У наукових працях основна увага зосереджена на державній регіональній політиці й особливостях реалізації реформи децентралізації влади. У той же час, вимагають комплексного відображення питання оновлення організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування через тривале затягування в завершенні реформування влади та не забезпечення сталого соціально-економічного розвитку місцевого населення.

Отже, потреба в комплексному науково-теоретичному та практичному вирішенні окреслених завдань підтверджує актуальність і важливість даного дисертаційного дослідження, його важливість, наукову новизну, а також зумовлює мету, завдання, предмет, об'єкт і практичне впровадження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження проведено в межах науково-дослідних робіт, які виконувались навчально-науково-виробничим центром Національного університету цивільного захисту України, а саме за темою «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007), у межах якої автором обґрунтовано підходи до вдосконалення організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є визначення науково-теоретичних засад формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення такого механізму в Україні.

Зважаючи на поставлену мету дисертаційного дослідження, визначено такі науково-теоретичні та практико орієнтовані завдання:

- розкрити особливості змістовної диференціації понять «публічне адміністрування» і «міське самоврядування»;
- визначити наукові підходи щодо розвитку взаємодії місцевого самоврядування та громадянського суспільства;
- охарактеризувати стан функціонування організаційно-правового

механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування в Україні;

- оцінити організаційно-правове забезпечення публічного управління розвитку місцевого самоврядування в Україні з урахуванням думки громадськості;
- систематизувати закордонні практики функціонування організаційно-правового механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування;
- запропонувати концептуальні засади щодо формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування України;
- обґрунтувати методичні засади щодо підвищення результативності організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Об’єкт дослідження – публічне управління у сфері розвитку місцевого самоврядування.

Предмет дослідження – організаційно-правовий механізм розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Методи дослідження. Методологічну базу дисертаційної роботи становить сукупність способів наукового пізнання і загальнонаукових принципів, необхідних для проведення дослідження. Вони ґрунтуються на фундаментальних положеннях і працях науковців з питань публічного управління й місцевого самоврядування.

Дисертаційне дослідження побудовано на *концептуальному, проектному й історико-правовому підходах*, а також сукупності методів, які забезпечують їхню реалізацію, а саме:

1) *аналізу, синтезу й логічного абстрагування* (під час розкриття особливостей змістовної диференціації понять «публічне адміністрування» і «місцеве самоврядування»);

2) *теоретизування й історичної формалізації* (з метою визначення наукових підходів до розвитку місцевого самоврядування та громадянського суспільства, а також генези їхнього розвитку);

3) *системного аналізу, порівняння та опису* (з метою дослідження закордонних і вітчизняних практик реалізації організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування);

4) *індукції та дедуції* (під час визначення перспективних напрямків удосконалення організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування в Україні);

5) *прогнозування й логічного узагальнення* (під час обґрунтування перспектив функціонування організаційно-правового механізму у сфері місцевого самоврядування в Україні).

Інформаційно-фактологічною базою дослідження є закони України, укази Президента України, нормативні акти Уряду України, аналітичні матеріали Міністерства розвитку громад та територій України, статистична інформація Державної служби статистики України тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні науково-теоретичних засад формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування та розробленні практичних рекомендацій щодо

вдосконалення такого механізму в Україні.

Наукова новизна результатів конкретизується в таких положеннях:

уперше:

– обґрунтовано методичні засади щодо підвищення результативності організаційно-правового механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування в Україні, що передбачають таке: упровадження системи менеджменту якості в діяльність органів місцевого самоврядування в межах окресленого алгоритму, а також принципів виборності та підзвітності старост перед мешканцями відповідної громади та старостинського округу; урахування запропонованих критеріїв оцінювання населенням діяльності цих органів; удосконалення процесів проєктування та розробки послуг, що надаються ними, із наведенням конкретних нормотворчих і методичних рекомендацій;

удосконалено:

– концептуальні засади щодо формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування України, які дали змогу: довести необхідність упровадження стандартів ISO 9000:2015 та ISO 18091 у діяльність органів місцевого самоврядування; розробити діагностичну модель оцінювання населенням рівня обслуговування цими органами; визначити шляхи вирішення проблем, пов'язаних із професійною асиметрією посадових осіб місцевого самоврядування з метою підвищення ступеня їхньої кваліфікації й ефективності діяльності;

– визначення стану функціонування організаційно-правового механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування в Україні, що характеризується наявністю значних зрушень у формуванні інституційного підґрунтя для реалізації реформи децентралізації влади, але які вимагають: 1) удосконалення правового поля щодо адміністративно-територіального устрою, земельних й екологічних відносин, фінансової бази місцевого самоврядування; 2) забезпечення відповідальності та підзвітності його органів перед жителями територіальних громад і впровадження механізмів місцевої демократії; 3) визначення й аплікації європейських принципів публічної служби на вітчизняних теренах і діяльності громадських радників; 4) забезпечення діяльності ЦНАПів в умовах повномасштабної воєнної агресії та розвитку системи управління якістю на місцевому рівні тощо;

– наукові підходи щодо забезпечення результативної взаємодії місцевого самоврядування та громадянського суспільства, серед яких виокремлено комплексний і структурно-функціональний підходи, що дозволили обґрунтувати концептуальні засади щодо вирішення соціально орієнтованих завдань місцевого значення, а саме у сфері: охорони довкілля, економічного й територіального планування, упровадження ідеї «соціальної орієнтованості держави», підвищення суспільно-політичної активності населення та ін.;

дістало подальшого розвитку:

– змістовна диференціація понять «публічне адміністрування» і «міське самоврядування», що співвіднесені як загальне та часткове, передбачаючи соціокультурну обумовленість процесів розвитку місцевого самоврядування та

громадянського суспільства залежно від історично сформованого характеру відносин між центральною, регіональною та місцевою владою, для підвищення результативності якої запропоновано конституційно закріпити особливості такої змістовної диференціації, що дозволить визначити можливості та ресурси розвитку місцевого самоврядування, перспективи їхнього використання в напрямку політичної та соціальної активізації населення, забезпечення його громадської участі у самоврядуванні на певній території;

– оцінювання організаційно-правового забезпечення публічного управління розвитку місцевого самоврядування в Україні із застосуванням методу соціологічного опитування, що дозволив виявити таке: 1) необхідність завершення реформи децентралізації влади, якому заважають найбільше зовнішні та внутрішні фактори; 2) важливість реалізації комплексу публічно-управлінських заходів, що охоплюють безпекові, організаційно-правові, соціально-економічні, кадрові тощо; 3) визнання серед відповідальних суб'єктів за розвиток місцевого самоврядування саме інституцій регіонального й місцевого рівнів, а також поступове нівелювання принципу патерналізму;

– систематизація закордонних практик функціонування організаційно-правового механізму публічного управління у сфері місцевого самоврядування, що дозволила визначити: 1) схожість цих практик із українськими в частині реалізації реформи децентралізації влади (створення громад, муніципалітетів, гмін, комун тощо), обрання населенням місцевих рад, віднесення до повноважень цих рад вирішення соціально орієнтованих питань); 2) дієве інституційне забезпечення сталого соціально-економічного розвитку на місцевому рівні за кордоном шляхом упровадження системи менеджменту якості, публічно-приватного партнерства тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їхнього застосування в діяльності органів публічної влади, зокрема місцевого самоврядування, що сприятиме підвищенню результативності реалізації публічного управління у зазначеній сфері в Україні.

Розроблені методичні підходи до вдосконалення організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування в Україні використані в організаційній роботі Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області (довідка 0148/19 від 04.01.2024 р.) та Якимівської селищної ради Мелітопольського району Запорізької області (довідка 05/04-10 від 04.01.2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею, теоретичні та прикладні результати якої отримано особисто здобувачем. Конкретний внесок здобувача в науковій праці, підготовленій у співавторстві, зазначений у списку опублікованих праць за темою дисертації [1].

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації були апробовані на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема, тези було опубліковано за результатами: 12 Всеукраїнської науково-практичної конференції «Державна політика щодо

місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи» (м. Херсон, 2021 р.); Круглого столу (вебінару) «Запобігання надзвичайним ситуаціям та їх ліквідація» (м. Харків, 2022 р.); Міжнародної науково-практичної конференції «Державне і муніципальне управління: теорія, методологія, практика» (м. Запоріжжя, 2022 р.); Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика» (м. Харків, 2022 р.); IV Міжнародної науково-практичної конференції «Трансформація системи публічного управління в умовах військового часу» (м. Переяслав, 2022 р.); Міжнародної науково-практичної конференції «Цифрове суспільство: управління, фінанси та соціум» (м. Дніпро, 2023 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 12 наукових працях, із них: 5 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях, 1 стаття у закордонному науковому журналі за напрямком і 6 тез доповідей на конференціях. Загальний обсяг публікацій автора відповідно до теми дослідження становить 4,85 друк. арк.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (205 найменувань на 23 стор.) і додатків. Загальний обсяг роботи становить 249 стор., із них 195 стор. – це основний текст. Дисертація містить 12 рисунків, 9 таблиць і 8 формул.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено стан її наукової розробленості, з'ясовано зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їхню апробацію й оприлюднення.

У **першому розділі** – *«Науково-теоретичні засади формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування»* – розкрито особливості змістовної диференціації понять «публічне адміністрування» і «місьцеве самоврядування», визначено наукові підходи щодо розвитку взаємодії місцевого самоврядування та громадянського суспільства, а також досліджено теоретичні засади формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування.

З'ясовано, що місьцеве самоврядування є первинною практикою соціального (публічного) управління та може бути засноване на формальному (інституційному) регулюванні та неформальній (соціальній) владі локальних еліт. Наукове узагальнення історичних форм місцевого самоврядування в країні дозволяє виділити два типи формальної (інституційної) влади місцевого рівня: розподільно-демократичний і централістсько-авторитарний. Розподільно-демократичний тип передбачає таке: формування органів управління знизу; першорядне відображення у діяльності цих органів запитів людей, які живуть на даній території; максимальну інтегрованість локальних еліт; гнучкість в адаптації до місцевого соціально-економічного та політичного контексту. Централістсько-

авторитарний тип передбачає формування органів місцевого самоврядування як нижній рівень державної влади; необхідність чіткого виконання на місцевому рівні директив, що йдуть з центру, і, як наслідок, ігнорування позиції місцевих еліт, одноманітність в управлінні різними територіями; ігнорування специфіки місцевого контексту. У цьому контексті визначено широку варіативність, різноманітність форм і моделей місцевого самоврядування, феноменальної соціокультурної пластичності практик публічного управління на місцевому рівні. На цій підставі акцентовано, що публічне управління та місцеве самоврядування співвідносяться як загальне та часткове.

Теоретичний аналіз наукових концепцій інституційної місцевої влади дозволяє виділити два підходи до характеристики її структури та функцій. У межах першого (основного) підходу місцеве самоврядування визначається як самостійний інститут, який формується населенням території, і має мережевий, неієрархічний характер. У межах другого підходу (державної теорії самоврядування) органи місцевого самоврядування є нічим іншим як представниками центральної влади, що включені в єдину ієрархію владних структур. Виявлено, що в Україні відсутнє законодавче (зокрема, конституційне) визначення місцевого самоврядування як складової ієрархічної системи публічного управління.

Досліджено генезу розвитку місцевого самоврядування з позиції його модернізації. Установлено, що вона пов'язана із посиленням неформальної (публічної) влади місцевих еліт та переходом від централістського до розподільчого типу інституційного самоврядування. Подібні трансформації активізуються через інформатизацію соціального й інституційного середовища на місцевому рівні. Зміна історичних форм місцевого самоврядування засвідчує, що воно як соціальний інститут і управлінська практика зазнавала різних трансформацій, з яких, з одного боку, відбувалася адаптація місцевих спільнот до мінливих соціально-економічних і політичних умов. А з другого – змінювалися умови життєдіяльності людей, які легітимізують розвиток місцевого самоврядування.

Узагальнення наявних форм розвитку місцевого самоврядування дозволило визначити, що воно є первинною практикою соціального управління, і вимагає дієвого функціонування формальних (інституційних) та неформальних місцевих еліт. Конкретизовано, що сучасний розвиток і модернізація місцевого самоврядування в умовах інформатизації передбачають якісне вдосконалення, повсюдне впровадження сучасних інформаційно-технологічних засобів когнітивних управлінських взаємодій і процесів. Акцентовано, що одним із можливих напрямів розвитку місцевого самоврядування є впровадження on-line комунікації з метою підвищення кореляції між макрорівнем ухвалення державних управлінських рішень та мікрорівнем локальних (місцевих) взаємодій.

У другому розділі – *«Сучасний стан функціонування організаційно-правового механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування в Україні та за кордоном»* – охарактеризовано стан функціонування організаційно-правового

механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування в Україні, оцінено організаційно-правове забезпечення публічного управління розвитку місцевого самоврядування в Україні з урахуванням думки громадськості, а також систематизовано закордонні практики функціонування організаційно-правового механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування.

Охарактеризовано стан функціонування організаційно-правового механізму публічного управління розвитку місцевого самоврядування в Україні як задовільний, але не оптимальний, через незавершеність реформи децентралізації влади. Уточнено етапи запровадженої в Україні реформи децентралізації влади, а саме:

1) «передумови» (2014 – 2019 рр.), у межах якого сформовано правове й інституційне підґрунтя зазначеної реформи;

2) «перманентного впровадження» (2020 – 2021 рр.), що передбачає формуванням базового рівня місцевого самоврядування;

3) «відновлення реформування» (2022 р. – по т/ч), що вимагає вдосконалення правового поля у сфері адміністративно-територіального устрою, земельних й екологічних відносин, фінансової бази місцевого самоврядування, забезпечення відповідальності його органів перед членами територіальних громад тощо.

Умовна систематизація етапів реалізації реформи децентралізації влади в Україні дозволила аргументувати необхідність дослідження стану впровадження цієї реформи, зокрема, із позиції урахування думки місцевого населення. Аналіз наукових напрацювань дозволив узагальнити рівні участі громадськості у вирішенні проблем місцевого значення, а саме: 1) орієнтований (включає перцептивний та диспозиційний підрівні); 2) виконавський рівні (неорганізований і організований підрівні). Виявлено, що в межах цих рівнів участі громадськості акцентовано на важливості розвитку інституту громадських радників. Наразі функціонує Асоціація громадських радників України, що включає понад 140 осіб. Аргументовано, що виникнення такого інституту зумовлено соціально-політичною обстановкою та необхідністю підвищення ефективності управління на місцевому рівні. Власне, діяльність громадських радників покликана забезпечити оптимізацію соціальної активності й участь населення у місцевому самоврядуванні шляхом переходу від нижчого рівня активності до більш високого (у таких напрямках, як спілкування, інформування, контроль, організація управлінських заходів).

Використання методу соціологічного опитування дозволило оцінити стан організаційно-правового забезпечення публічного управління розвитку місцевого самоврядування в Україні, зокрема, як недостатній (48% респондентів). Соціологічним опитуванням шляхом надання респондентами анонімних відповідей охоплено 405 осіб у Київській, Львівській, Миколаївській і Харківській областях. Вибір цих регіонів зумовлено обмеженістю ресурсної бази для проведення такого дослідження через зовнішню агресію проти України. Його результати підтверджують актуальність питання щодо завершення реформи децентралізації влади. Установлено, що цьому процесу

перешкоджає значний негативний вплив безпекових, організаційно-правових, соціально-економічних, кадрових та інших факторів. За результатами соціологічного опитування з'ясовано таку позитивну тенденцію: респонденти визначають, що відповідальність за розвиток місцевого самоврядування несуть насамперед інституції регіонального й місцевого рівнів, а не вищого.

У той же час, акцентовано, що за наявності суттєвого зрушення у формуванні правового й інституційного підґрунтя, необхідного для реалізації реформи децентралізації влади, значна кількість важливих питань залишається не вирішеними в межах правового поля. Із урахуванням думки громадськості визначено, що правового врегулювання й удосконалення вимагають, насамперед, питання, які стосуються такого:

- нормативно-правового регулювання, зокрема, відносин у сфері адміністративно-територіального устрою;

- поширення юрисдикції органів місцевого самоврядування на землі за межами населених пунктів;

- удосконалення (у напрямку зміцнення) фінансової бази місцевого самоврядування, а, відтак, зменшення фінансової залежності територіальних громад і регіонів від центральних органів влади;

- унормування питань щодо реалізації права власності територіальних громад на комунальне майно, а також забезпечення його ефективного використання;

- законодавчого та нормативно-правового забезпечення під час реформування галузей щодо надання базових соціальних послуг населенню базового рівня, що проживає на значній відстані від центру;

- створення й упровадження механізмів місцевої демократії, покликані забезпечити відповідальність органів місцевої публічної влади і перед державою, і перед членами відповідних територіальних громад;

- розробка й упровадження нових засадничих положень і механізмів служби в органах місцевого самоврядування, що вимагає визначення й аплікації європейських принципів публічної служби на вітчизняних теренах тощо.

Проаналізовано закордонний досвід функціонування організаційно-правового механізму публічного управління розвитку місцевого самоврядування за кордоном, зокрема в країнах-членах ЄС та інших країнах Європи. Вибір цих країн зумовлено конституційно закріпленими інтеграційними прагненнями України, а також з огляду на її стратегічну співпрацю з деякими іншими країнами Європи. Розгляд закордонного досвіду в обраній сфері дає підстави стверджувати таке, що в результаті реформи децентралізації влади під впливом історичного минулого та близькості кордонів:

- 1) з різною чисельністю створено та функціонують муніципалітети у Австрії, Бельгії, Греції, Естонії, Ірландії, Ісландії, Іспанії, Німеччині, Португалії, Республіці Польща, Румунії, Словаччині, Словенії, Угорщині, Фінляндії, Франції, Чехії, Швейцарії, громади – у Болгарії, Італії, Кіпрі, комуни – у Данії, Латвії, Литві, Люксембурзі, Північній Македонії, Нідерландах, Норвегії, Швеції, місцеві влади – на Мальті;

2) в аналізованих країнах Європи функціонують місцеві (муніципальні) ради, що обираються населенням на різний строк виконання повноважень (на Мальті та в Литві – на 3 роки, у Болгарії, Велика Британії, Греції, Данії, Естонії, Ісландії, Латвії, Північній Македонії, Нідерландах, Німеччині, Норвегії, Португалії, Республіці Польща, Румунії, Словаччині, Словенії, Угорщині, Фінляндії, Чехії, Швеції – на 4 роки, у Австрії, Ірландії, Італії та Кіпрі – на 5 років, Бельгії, Люксембурзі, Франції – на 6 років);

3) здебільшого до повноважень цих рад віднесено соціальний захист, освіту (початкову), сферу культури, спорт, дозвілля, будівництво та утримання мереж водопостачання, електроенергії, планування територій, збереження довкілля, цивільний захист, робота громадського транспорту, збір та утилізація сміття, місцеві податки тощо.

Отже, зважаючи на напрацьовані за кордоном позитивні результати в соціально-економічному розвитку на місцевому рівні, досягнуті за рахунок упровадження реформи децентралізації влади, аргументовано актуальність вирішення питання щодо завершення цієї реформи в Україні із урахуванням напрацьованого європейського досвіду.

У третьому розділі – *«Напрями вдосконалення організаційно-правового механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування в Україні»* – запропоновано концептуальні засади щодо формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування України, визначено організаційно-правові заходи щодо вдосконалення системи менеджменту якості органів місцевого самоврядування в Україні, а також обґрунтовано методичні засади щодо підвищення результативності організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Запропоновано концептуальні засади щодо формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування України, що передбачають урахування вимог часу та суспільства, зокрема, через повсюдне впровадження стандартів ISO 9000:2015 та ISO 18091 у діяльність представницьких самоврядних органів місцевого рівня. Визнано, що забезпечити цю повсюдність упровадження відповідних стандартів має дієва система управління якістю. Установлено, що система менеджменту якості в органі місцевого самоврядування набула значного поширення за кордоном (у Польщі, США, Японії та ін.) і може бути аплікована на вітчизняних теренах. З'ясовано, що система управління якістю передбачає здійснення внутрішнього та зовнішнього аудиту. З огляду на те, що внутрішній аудит – це основний інструмент оцінки ефективності системи управління якістю в органі місцевого самоврядування, представлено матрицю розподілу відповідальності за етапами процедури «Внутрішній аудит систем менеджменту в органі місцевого самоврядування».

Акцентовано, що програма з упровадження системи управління якістю в органах місцевого самоврядування має передбачати проходження таких етапів: 1) організаційного; 2) етапу щодо впровадження елементів нової версії стандарту; 3) етапу щодо проведення внутрішніх аудитів системи якості,

контролю виконаної роботи. Акцентовано, що в межах систематизованих етапів слід зреалізувати низку управлінських заходів, пов'язаних із таким: а) прийняттям нормативно-правових й інформаційно-аналітичних документів (положення про відділ менеджменту якістю; посадової інструкції начальника відділу менеджменту якістю; інструкції щодо діяльності внутрішніх аудиторів за системою менеджменту якості та ін.); б) оцінюванням ризиків, що пов'язані з якістю послуг органу місцевого самоврядування; в) удосконаленням внутрішнього аудиту системи управління якістю в органі місцевого самоврядування тощо.

Аргументовано, що реалізація вищевказаних заходів щодо впровадження системи управління якістю в органах місцевого самоврядування вимагає застосування діагностичної моделі моніторингу й оцінювання рівня обслуговування населення цими органами (рис. 1).

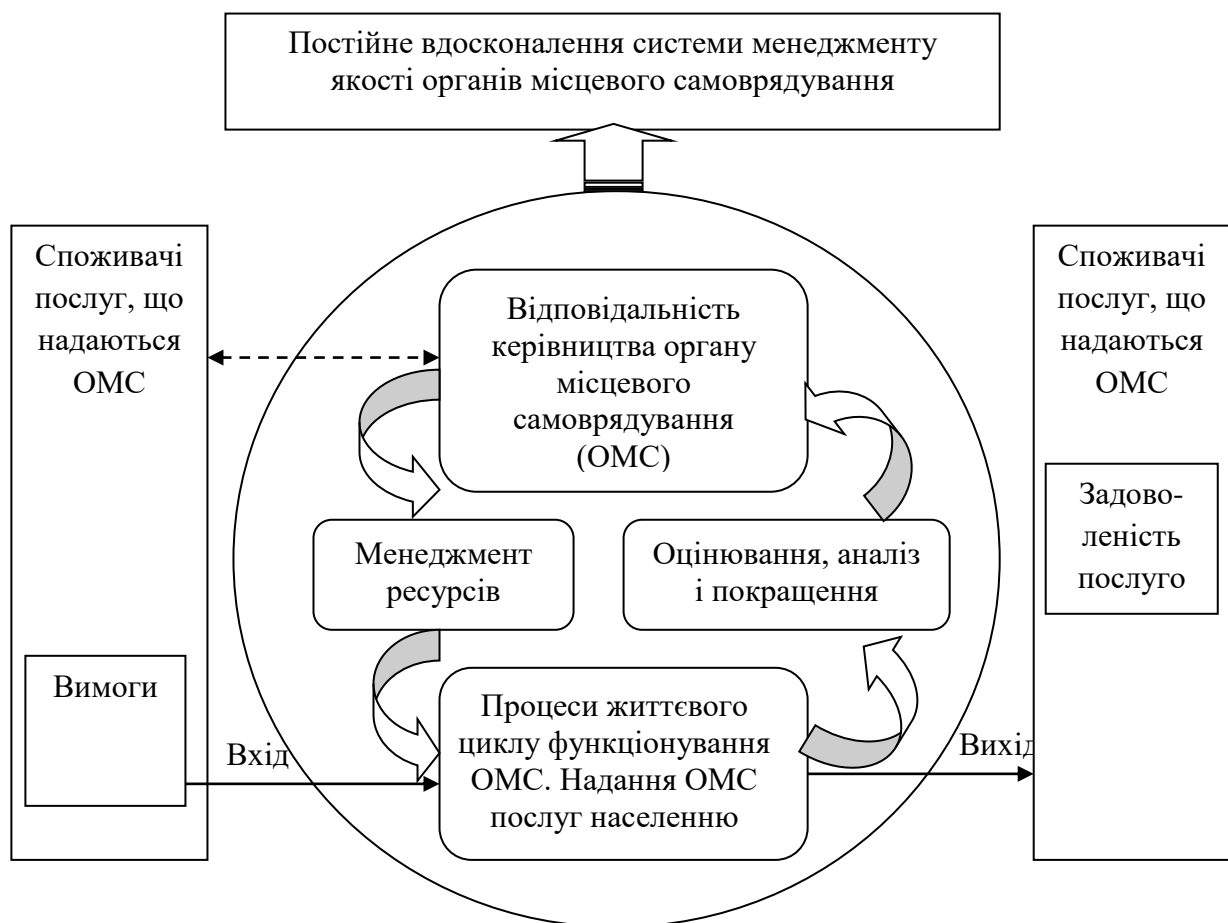

Рис. 1. Модель функціонування системи менеджменту якості в органах місцевого самоврядування

Розроблена модель передбачає визначення стану: 1) артикуляції й агрегування вимог споживачів; 2) налагодженості зворотного зв'язку із ними; 3) забезпеченості високого рівня їх задоволення наданими послугами; 4) персоніфікації відповідальності в органах місцевого самоврядування за якість наданих послуг. Крім того, розроблена модель відзначається охопленням життєвого циклу послуг, що надаються органами місцевого самоврядування,

який має постійно покращуватися відповідно до результатів служби менеджменту якості, що виявила із залученням сертифікованих експертів у межах внутрішнього та/або зовнішнього аудиту певні невідповідності в діяльності самоврядних органів.

У цьому контексті, з одного боку, визначено концептуальні засади до впровадження системи менеджменту якості в діяльність органів місцевого самоврядування в межах запропонованого алгоритму (рис. 2). Він передбачає здійснення аналізу, оцінювання даних і покращення системи менеджменту якості в органі місцевого самоврядування. А з другого – обґрунтовано здійснення на регулярній основі оцінювання ефективності діяльності органів місцевого самоврядування із урахуванням думки громадськості, що можливо шляхом проведення її опитування із застосуванням ІТ-технологій. З огляду на це визначено шляхи усунення кваліфікаційної асиметрії у службовців органів місцевого самоврядування, яка встановлюється за результатами внутрішнього аудиту. Серед цих шляхів виокремлено такі:

1) забезпечення відповідності між освітніми та кваліфікаційними компетентностями, тобто необхідними та фактичними навичками службовців органів місцевого самоврядування (hard-skills і soft-skills);

2) надання цим службовцям, які виконують нові обов'язки, можливостей щодо отримання консультацій експертів, які мають значний досвід у результативному виконанні завдань необхідного типу, проходження додаткового навчання без відриву від виробництва для підвищення кваліфікації;

3) застосування заходів морального та матеріального заохочення до посадових осіб місцевого самоврядування з метою підвищення ступеня їхньої кваліфікації й ефективності діяльності.

Для системного оцінювання населенням ефективності діяльності органів місцевого самоврядування уточнені критерії оцінювання, що передбачають визначення рівня задоволеності населення: 1) менеджментом комунальних підприємств; 2) станом соціального захисту; 3) станом доріг і транспортної інфраструктури; 4) збереженням довкілля та громадського порядку тощо. Наполягається, що в разі встановлення низького рівня задоволеності населення тими чи іншими послугами, що надаються їм органами місцевого самоврядування, необхідним є вчасне та науково виважене вдосконалення процесів проектування та розробки цих послуг. З метою повноцінної реалізації таких заходів наведено конкретні нормотворчі та методичні рекомендації.

Отже, загальна концепція підвищення результативності організаційно-правового механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування в Україні передбачає впровадження системи менеджменту якості в діяльність органів місцевого самоврядування в межах окресленого алгоритму, а також запропонованих критеріїв оцінювання населенням діяльності цих органів. Це вимагає вдосконалення процесів проектування та розробки послуг, що надаються ними. На вирішення цих питань і спрямоване дане дисертаційне дослідження.

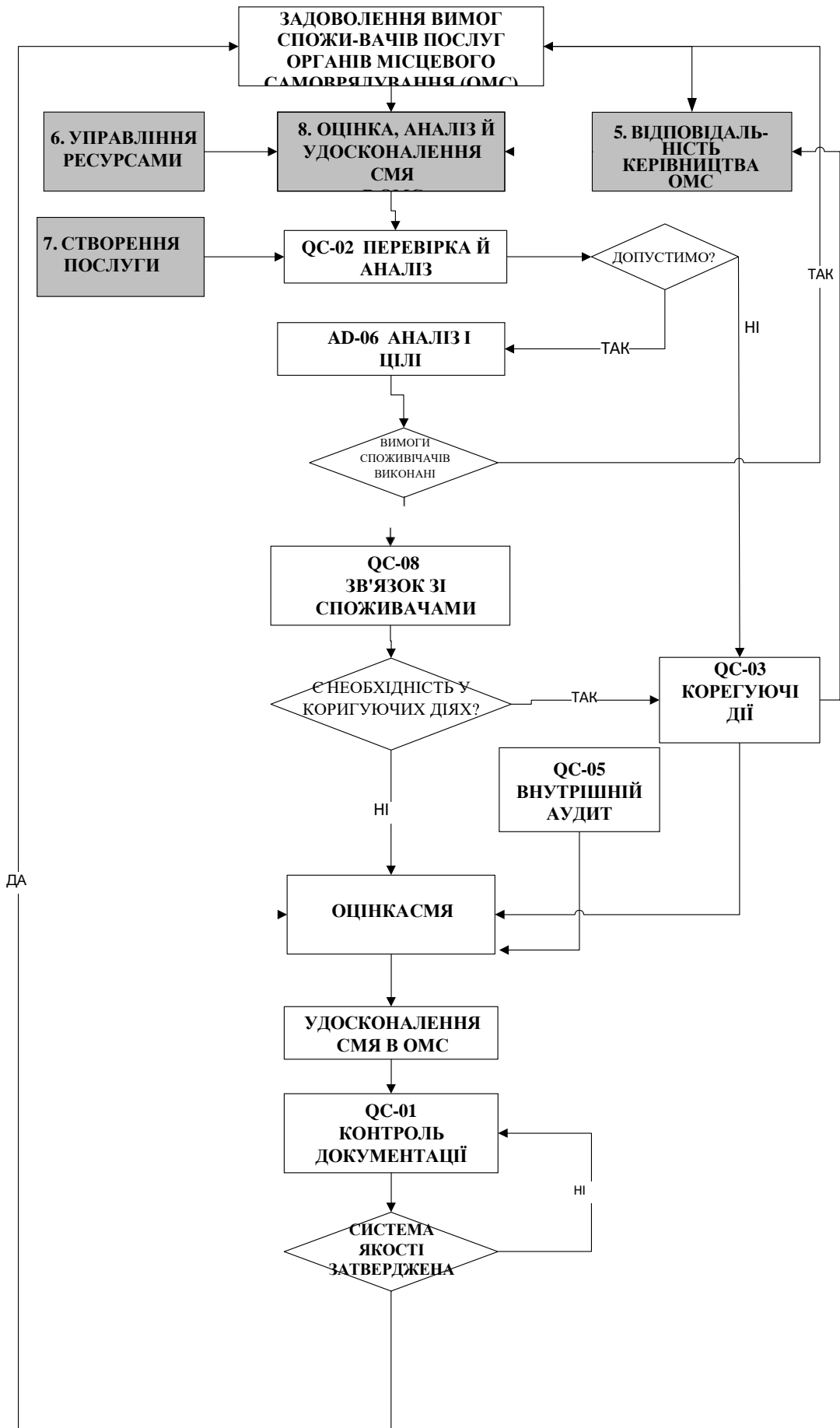

Рис. 2. Алгоритм здійснення аналізу, оцінювання даних і покращення системи менеджменту якості в органі місцевого самоврядування

ВИСНОВКИ

Одержані під час дослідження результати передбачають вирішення конкретного науково-прикладного завдання, яке полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні засад формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування та розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення такого механізму в Україні. На підставі результатів, отриманих під час дисертаційного дослідження, визначено такі висновки та пропозиції:

1. З'ясовано, що через дію низки факторів набуває особливої актуальності теоретичне обґрунтування змістовної диференціації понять «публічне управління» і «місцеве самоврядування», а, відтак, уточнення їх організаційно-правових, інституційних та інших засад. Запропоновано розглядати організаційно-правовий механізм у сфері місцевого самоврядування як сукупність правових управлінських засобів, а також інституціональних й організаційних методів, представлених відповідними інструментами. Доведено, що у конституційному законодавстві України слід закріпити особливості співвіднесення понять «публічне управління» і «місцеве самоврядування», із урахуванням існуючого визначення місцевого самоврядування як права територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення. Крім того, акцентовано, що місцеве самоврядування є одним із головних демократичних інститутів залучення населення до суспільно-політичного життя та реалізації засад народовладдя на місцях. Беручи участь у діяльності органів місцевого самоврядування, громадяни забезпечують розвиток партнерських відносин з органами місцевої влади, різними соціальними групами та іншими інститутами громадянського суспільства. Аргументовано, що конституїзація співвідносності понять «публічне управління» і «місцеве самоврядування» (як загального та часткового) дозволить сформувати засади розвитку інституційного середовища, що передбачає розширення напрямів взаємодії місцевого самоврядування з публічними інститутами, а також згуртування громадян.

2. Визначено комплексний і структурно-функціональний підходи щодо розвитку взаємодії місцевого самоврядування та громадянського суспільства. Ці наукові підходи дозволили обґрунтувати управлінську концепцію забезпечення результативної взаємодії зазначених публічно-управлінських суб'єктів. Вона передбачає вирішення як завдань місцевого значення, так і загальнодержавного, зокрема тих, що пов'язані з охороною довкілля, економічним і територіальним плануванням, упровадженням ідеї «соціальної орієнтованості держави», підвищенням суспільно-політичної активності населення та ін. З огляду на це аргументовано, з одного боку, забезпечення розвитку громадянського суспільства, адже саме воно інтегрує інтереси суспільства (під час виборів, через результативну діяльність політичних партій та інших недержавних організацій тощо). А з другого – упровадження проектного управління, необхідного для розвитку місцевого самоврядування.

У цьому контексті виявлено, що за останні роки в Україні сформувалася позитивна тенденція щодо збільшення кількості проєктів (програм) міжнародної технічної допомоги у сфері децентралізації влади та забезпечення місцевого розвитку майже у 5 разів, а також збільшення фінансування таких проєктів у 10 разів.

3. Охарактеризовано стан функціонування організаційно-правового механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування в Україні як задовільний, але не оптимальний, через незавершеність реформи децентралізації влади. При цьому конкретизовано такі етапи реалізації цієї реформи: 1) «передумови» (2014 – 2019 рр.), у межах якого сформовано правове й інституційне підґрунтя зазначеної реформи; 2) «перманентного впровадження» (2020 – 2021 рр.), що передбачає формуванням базового рівня місцевого самоврядування; 3) «відновлення реформування» (2022 р. – по т/ч), що відзначається, з одного боку, суттєвими зрушеннями у формуванні інституційного підґрунтя для реалізації реформи децентралізації влади (зокрема, затверджено об'єднані територіальні громади, утворена низка консультативно-дорадчих органів, прийнято важливі законодавчі та підзаконні акти). А з другого – необхідністю вдосконалення правового поля у сфері адміністративно-територіального устрою, земельних й екологічних відносин, фінансової бази місцевого самоврядування, забезпечення відповідальності його органів перед членами територіальних громад тощо. Уточнення генези формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування дозволило обґрунтувати важливість оцінювання стану такого розвитку з урахуванням думки самого населення. Крім того, систематизовано рівні участі останнього у визначенні та вирішенні проблем місцевого значення – орієнтований і виконавський рівні, у межах яких акцентовано на доцільності розвитку інституту громадських радників, механізмів місцевої демократії та ін.

4. За допомогою методу соціологічного опитування оцінено організаційно-правового забезпечення публічного управління розвитку місцевого самоврядування в Україні як недостатній (48% респондентів). При цьому результати проведеного дослідження (опитування 405 осіб у Київській, Львівській, Миколаївській і Харківській областях) підтверджують актуальність питання щодо завершення реформи децентралізації влади. Визначено, що цьому перешкоджають найбільше безпекові, організаційно-правові, соціально-економічні, кадрові та інші чинники. Урахування думки громадськості відповідно дозволило аргументувати реалізацію комплексу публічно-управлінських заходів (безпекових, організаційно-правових, соціально-економічних, кадрових), що передбачають упровадження системи менеджменту якості, публічно-приватного партнерства тощо. Крім того, доведена важливість характеристики організаційно-правового механізму у сфері розвитком місцевого самоврядування як сукупності зв'язків зовнішнього та внутрішнього середовища. Респонденти визначають, що відповідальність за розвиток місцевого самоврядування несуть насамперед інституції регіонального й місцевого рівнів, а не вищого. Зважаючи на те, що пріоритетним завданням

вищого рівня управління є внесення зміни до вітчизняного законодавства, з урахуванням думки громадськості проранжовано заходи щодо внесення змін до нього з метою забезпечення розвитку місцевого самоврядування в Україні. Визначальне місце при цьому відведено оновленню Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, Закону України «Про співробітництво територіальних громад» тощо.

5. Систематизовано закордонні практики функціонування організаційно-правового механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування, зокрема в країнах-членах ЄС та інших країнах Європи, що не входять до цього інтеграційного об'єднання. Це здійснено з урахуванням конституційно закріплених інтеграційних прагнень України, а також з огляду на її стратегічну співпрацю з деякими країнами Європи. Виявлено, що в них у результаті реформи децентралізації влади, по-перше, створені громади, муніципалітети, гміни, комуни тощо. По-друге, в останніх діють місцеві (муніципальні) ради, що обираються населенням на 3-6 років і активно реалізують публічно-приватне партнерство. Діяльність місцевих рад оцінюється за допомогою системи управління якістю, що може передбачати внутрішній та/або зовнішній аудит. По-третє, здебільшого до повноважень місцевих рад віднесено соціальний захист, освіту (початкову), сферу культури, спорт, дозвілля, будівництво й утримання мереж водопостачання, електроенергії, планування територій, збереження довкілля, цивільний захист, робота громадського транспорту, збір та утилізацію сміття, місцеві податки тощо. Зважаючи на значні позитивні результати в соціально-економічному розвитку на місцевому рівні від упровадження реформи децентралізації влади за кордоном, обґрунтовано важливість завершення такої реформи в Україні з урахуванням відповідного зарубіжного досвіду.

6. Запропоновано концептуальні засади щодо формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування України, що передбачають упровадження стандартів ISO 9000:2015 та ISO 18091 у діяльність представницьких самоврядних органів місцевого рівня. Крім того, розроблено діагностичну модель моніторингу й оцінювання рівня обслуговування населення цими органами, у межах якої відбувається постійне покращення якості послуг, що надаються ними, за рахунок такого: 1) артикуляції й агрегування вимог споживачів; 2) налагодження зворотного зв'язку із ними; 3) забезпечення високого рівня їх задоволення наданими послугами; 4) персоніфікація відповідальності в органах місцевого самоврядування за якість наданих послуг; 5) усунення професійної асиметрії в службовців органів місцевого самоврядування та ін. Крім того, запропонована модель відображає життєвий цикл послуг, що надаються органами місцевого самоврядування, який має постійно покращуватися як і якість їхньої роботи за допомогою коригувальних дій, що приймаються в результаті виявлення певних невідповідностей службою менеджменту якості (із залученням сертифікованих експертів) у межах внутрішнього та/або зовнішнього аудиту.

7. Обґрунтовано методичні засади щодо підвищення результативності

організаційно-правового механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування в Україні, що дозволили довести необхідність, по-перше, упровадження системи менеджменту якості в діяльність органів місцевого самоврядування в межах окресленого алгоритму. Він передбачає здійснення аналізу, оцінювання даних і покращення системи менеджменту якості в окремо взятому органі місцевого самоврядування із залученням експертів. По-друге, здійснення комплексного оцінювання ефективності діяльності органів місцевого самоврядування із урахуванням думки громадськості, що можливо шляхом проведення її опитування із застосуванням ІТ-технологій. У цьому контексті запропоновані критерії оцінювання населенням діяльності органів місцевого самоврядування. Серед цих критеріїв визначено ті, що передбачають оцінювання рівня задоволеності населення менеджментом комунальних підприємств, станом соціального захисту, транспортною інфраструктурою, збереженням довкілля тощо. На цій підставі наполягається на вдосконаленні процесів проектування та розробки послуг, що надаються органами місцевого самоврядування, із наведенням конкретних нормотворчих і методичних рекомендацій. Вони стосуються, по-перше, внесення змін до чинного законодавства у сфері місцевого самоврядування в Україні щодо вимог до кандидатів у старости в окремий старостинський округ, а також упровадження принципів щодо їхньої виборності та підзвітності місцевому населенню. А по-друге, визначення шляхів усунення виявленої кваліфікаційної асиметрії в старост, голів місцевих рад та інших посадових осіб місцевого самоврядування з метою підвищення результативності їхньої діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових наукових виданнях з державного управління:

1. Mikhailov D., Pravosud O. Development of public administration in the field of local government in Ukraine in the context of ensuring the trust of its population // *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. Вип. 2 (15). 2021. С. 268–274.

Особистий внесок: визначено особливості розвитку місцевого самоврядування в Україні.

2. Mikhailov D. Features of the legal mechanism of development of public administration and local self-government // *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. Вип. 1 (16). 2022. С. 50–55.

3. Михайлов Д.С. Стан функціонування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування в Україні з урахуванням думки громадськості // *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. Вип. 2 (17). 2022. С. 247–253.

4. Михайлов Д.С. Теоретичні засади формування та модель оцінювання організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування //

Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. Вип. 1 (18). 2023. С. 308–314.

5. Mikhailov D. Diagnostic methodology of the formation of the organizational and legal mechanism of the development of local self-government // *Public administration and state security aspects*. 2023. Vol. 1. Pp. 150–159.

Статті в закордонних виданнях за напрямком:

6. Mikhailov D. Organizational and legal measures to improve the quality management system of local self-government bodies in Ukraine // *Eurasian Academic Research Journal*. 2020. Vol. 37. Pp. 81–89.

Тези конференцій:

7. Михайлов Д.С. Розвиток місцевого самоврядування в межах організаційно-правового & інформаційного вимірів // *Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи* : матеріали 12 Всеукр. наук.-прак. конф. / за наук. ред. проф. Ю. М. Бардачова, І. П. Лопушинського, Р. М. Плюща (07.12.2021 р., м. Херсон). Херсон: ХНТУ, 2021. С. 102–105.

8. Михайлов Д.С. Роль органів цивільного захисту та місцевого самоврядування в системі забезпечення національного спротиву та безпеки // *Запобігання надзвичайним ситуаціям та їх ліквідація*: матеріали круглого столу (вебінару) (23.02.2022 р. м. Харків). Харків: НУЦЗУ. 2022. С. 179-180.

9. Михайлов Д.С. Напрямки вдосконалення організаційно-правового механізму місцевого самоврядування // *Державне і муніципальне управління: теорія, методологія, практика*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (04-05.03.2022 р., м. Запоріжжя). Запоріжжя: КПУ. 2022. С. 18–21.

10. Михайлов Д.С. Аналіз законодавчого забезпечення організаційно-правового механізму місцевого самоврядування в Україні // *Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика*: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (18.03.2022 р., м. Харків). Харків: НУЦЗУ. 2022. С. 91–94.

11. Михайлов Д.С. Кадровий потенціал органів місцевого самоврядування та державної влади в регіонах як основа національної безпеки України в умовах військового часу // *Трансформація системи публічного управління в умовах військового часу*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (03.06.2022 р.). Переяслав. 2022. С. 213–215.

12. Михайлов Д.С. Організаційно-правові засади впровадження менеджменту якості в органах місцевого самоврядування в умовах діджиталізації // *Цифрове суспільство: управління, фінанси та соціум* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (28.04.2023 р.). У 2-х томах. Дніпро: Університет митної справи та фінансів. 2023. Т. 2. С. 69–71.

АНОТАЦІЯ

Міхайлов Д.С. Організаційно-правовий механізм розвитку місцевого самоврядування – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2024.

У дисертації запропоновано розв'язання актуального конкретного наукового завдання, яке полягає у визначенні науково-теоретичних засад формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування та розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення такого механізму в Україні. Для цього було розкрито особливості змістовної диференціації понять «публічне адміністрування» і «місьцеве самоврядування». Визначено наукові підходи щодо розвитку взаємодії місцевого самоврядування та громадянського суспільства. Охарактеризовано стан функціонування організаційно-правового механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування в Україні. Оцінено організаційно-правове забезпечення публічного управління розвитку місцевого самоврядування в Україні з урахуванням думки громадськості. Систематизовано закордонні практики функціонування організаційно-правового механізму у сфері розвитку місцевого самоврядування. Запропоновано концептуальні засади щодо формування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування України. Обґрунтовано методичні засади щодо підвищення результативності організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Ключові слова: публічне управління та адміністрування, організаційно-правовий механізм розвитку місцевого самоврядування, органи публічної влади, територіальні громади.

ANNOTATION

Mikhailov D.S. Organizational and legal mechanism of local self-government development – Qualifying scientific paper, as the manuscript.

Thesis for the scientific degree of a Candidate of Science in Public Administration, speciality 25.00.02 – mechanisms of public administration. – National University of Civil Protection of Ukraine. – Kharkiv, 2024.

The thesis proposes the solution to an important applied research task in the field of study of public governance and administration – the study of scientific and theoretical principles of formation of organizational and legal mechanism for local self-government development, the genesis of its development within the system of public governance, and substantiation of approaches to the improvement of the indicated mechanism.

The solution of this applied research task made it possible to determine the peculiarities of significant differentiation of the concepts of public administration and local self-government. In order to prevent the appearance of these negative processes in administrative practice and to increase the effectiveness of local self-government (at the regional and basic levels), the grounds for constitutional stipulation of the peculiarities of differentiation of the concepts of public administration and local self-government were given.

The description of the state of functioning of organizational and legal mechanism of public governance of the development of local self-government in Ukraine, including with the help of the sociological survey method, was further developed in the thesis (the total number of respondents – 262 people). Its usage caused the determination of issues that remain unsolved within the legal framework and deal with particularly administrative organization, land and environment matters, financial base of local self-government, etc.

Taking the European integration goals of Ukraine into account, the foreign practices of functioning of organizational and legal mechanism of public governance in the field of local self-government in the countries of Europe were generalized. In this context, first, the similarity of these practices with Ukrainian ones in terms of introduction of the reform of decentralization of power was proved. And second, the reasons were given for the importance of completion of the reform of decentralization of power in the country taking the positive foreign experience into account.

The most important results of the research, which contain scientific novelty, show that the author for the first time substantiated procedural framework for enhancing the efficiency of organizational and legal mechanism in the field of development of local self-government in Ukraine. This substantiation made it possible to prove the necessity of the following: 1) the introduction of the quality management system into the activities of local self-government bodies within the frameworks of the proposed algorithm, as well as the principles of electivity and accountability of village heads to the residents of respective community and district; 2) taking the specified criteria of assessment of these bodies activities by population into account; 3) improvement of the provided services design and development processes by giving specific standard-setting and methodical recommendations. On these grounds, it was recommended to introduce changes to the current legislation in the field of local self-government in Ukraine

Keywords: public administration and administration, organizational and legal mechanism of local self-government development, public authorities, territorial communities.

Відповідальний за друк *Ажажа М.А.*

Підписано до друку 17.03.2024 р.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Таймс. Тираж 100 прим.

Віддруковано з оригінал-макета в друкарні ФОП Леонов Д.С.
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80.